

KAPİTALİZM, TEK BAŞINA -DÜNYAYA HÜKME DEN SİSTEMİN GELECEĞİ

Tahsin YAMAK¹

Öz

Gelir eşitsizliği, belirli bir dönemde bir ekonomide üretilen gelirin, ekonomik aktörler arasında adaletsiz veya dengesiz şekilde dağıldığı durumu ifade eder. Her dönem farklı şekillerde bulunan eşitsizlik, son yıllarda artış gösteren bir eğilime sahip bulunmakta, artan akademik merak dolayısıyla da literatür genişlemektedir. Bu alanda Kuznets'in değerlendirmeleri ile Tinbergen'in çalışmaları öncül nitelikte olup Piketty, Stiglitz ve Milanovic ise alanın önemli isimleridir. Branko Milanovic, küresel, bölgesel ve ülke içindeki gelir grupları arasındaki eşitsizlikleri incelemek için analitik yöntemlerin gelişmesine öncülük etmiş bir akademisyendir. Çalışmaları yoğunlukla eşitsizlik üzerine olan Branko Milanovic'in "Küresel Eşitsizlik: Küreselleşme Çağı İçin Yeni Bir Yaklaşım" eseri gibi "Kapitalizm Tek Başına-Dünyaya Hükmeden Sistemin Geleceği" başlıklı kitabı da bu alandaki önemli eserlerden birisidir. Gelir adaletsizliği ile kapitalizm arasındaki ilişkinin çok yönlü analiz edildiği bu eserin incelenmesi bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eşitsizlik, Kapitalizm, Küreselleşme, Branko Milanovic

JEL Kodları: P10, P17

CAPITALISM, ALONE -THE FUTURE OF THE SYSTEM THAT RULES THE WORLD

Abstract

Income inequality refers to a situation in which the income generated in an economy in a given period is unfairly or unevenly distributed among economic actors. Inequality, which has been found in different forms in different periods, has an increasing trend in recent years and the literature has been expanding due to increasing academic interest. In this context, Kuznets' evaluations and Tinbergen's studies are pioneering in this field, while Piketty, Stiglitz and Milanovic are important names in the field. Branko Milanovic is an academic who has led the development of analytical methods to examine inequalities between income groups globally, regionally and within countries. Milanovic, whose work is mainly on inequality, is the author of "Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization" is one of the important works in this field, as is his book "Capitalism Alone - The Future of the System that Rules the World". The examination of this book, which analyzes the relationship between income inequality and capitalism from multiple perspectives, constitutes the subject of this study.

Keywords: Inequality, Capitalism, Globalisation, Branko Milanovic

JEL Codes: P10, P17

¹ Dr. Öğr. Üy., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, tahsin.yamak@ogu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8831-7448>

KAPİTALİZM, TEK BAŞINA -DÜNYAYA HÜKME DEN SİSTEMİN GELECEĞİ

Çalışmaları yoğunlukla ekonomik eşitsizlik üzerine olan Milanovic, "Kapitalizm, Tek Başına" adlı çalışmasında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla dünyayı artık kapitalist sistemin yönettiğini savunmaktadır. Esasen bu tespiti kitabın adına da ilham vermiş gözükmemektedir (Michie, 2021). Gelir adaletsizliği ile kapitalizm arasındaki ilişkinin çok yönlü analiz edildiği bu eser, *Soğuk Savaş Sonrası Dünyanın Sınırları, Liberal Meritokratik Kapitalizm, Politik Kapitalizm, Kapitalizmin ve Küreselleşmenin Etkileşimi ve Küresel Kapitalizmin Geleceği* başlıklı bölümlerden oluşmaktadır.

Soğuk Savaş Sonrası Dünyanın Sınırları başlıklı ilk bölüm, Yegâne Sosyoekonomik Sistem Olarak Kapitalizm ve Asya'nın Yükselişi ve Dünyanın Yeni Dengesi başlıklı iki alt bölüme ayrılmıştır. Milanovic, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla kapitalizmin artık dünya düzeninde hâkim ekonomi-politik sistem olmasındaki aşamalardan bahsetmekte ancak kapitalizmin tek bir formunun bulunmadığını ifade etmektedir. Milanovic'e göre kapitalizm ABD'nin temsil ettiği "liberal meritokratik kapitalizm" ve Çin'in uygulamakta olduğu "politik/otoriter kapitalizm" olmak üzere iki ana sisteme sahip bulunmaktadır. Bu iki modelin siyasi, ekonomik ve toplumsal alanları farklıdır ve iki sistem arasındaki rekabetin bir galibi olması ise mümkün gözükmemektedir. Politik kapitalizmin iktisadi başarısının arkasında yatan önemli nedenlerden olan enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki (ICT) devrime vurgu yapan Milanovic, bu durumun küresel eşitsizliğin azalmasındaki rolüne de vurgu yapmaktadır. Milanovic, liberal kapitalizmin iki önemli değeri olan demokrasi ve hukukun üstünlüğünün aşınmalarına karşılık, elitlerin kendi aralarında kutuplaşmalarının, bu sistem için bir tehdit olduğunu vurgulamaktadır. Buna karşılık ise siyasi elitlere çok daha fazla otonomi sağlayan ve bu haliyle cazip gelen politik kapitalizmin, yüksek büyüme hızı vaat etmesinden aldığı güç ile sıradan insanlara daha cazip geldiğini iddia etmektedir.

Liberal Meritokratik Kapitalizm (s.23-91) başlıklı 2'nci bölüm, Liberal Meritokratik Kapitalizmin Temel Özellikleri, Sistemik Eşitsizlikler, Yeni Sosyal Politikalar ve Kendi Kendini Sürekli Kılan Üst Sınıf başlıklı dört ana bölüme ayrılmaktadır. Milanovic bölüme, meritokratik kapitalizmin tanımını yaparak başlamaktadır. Ona göre kapitalizm, üretimin özel üretim araçlarıyla yapıldığı, emeğin kiralandığı âdem-i merkezietçi bir sistemdir. Liberal Meritokratik Kapitalizmin Temel Özellikleri başlıklı kısımda Milanovic, klasik, sosyal demokratik ve liberal meritokratik kapitalizmin özelliklerini karşılaştırmak suretiyle, üç tarihi kapitalizm arasındaki farkları ortaya koymuştur. Milanovic, klasik kapitalizm ile liberal meritokratik kapitalizm arasında temel bir farklılığa vurgu yapmaktadır. Ona göre, liberal meritokratik kapitalizmde sermaye geliri açısından zengin olanlar aynı zamanda emek geliri açısından da zengindir. Veblen'in "aylak sınıf"ından farklı olarak, yüksek vasıfları dolayısıyla büyük maaşlara sahip olan bu çalışanlar (homoploutai), hem yüksek emek ücretleri elde etmekte hem de kazandıklarını yatırıma sevk ettikçe daha

büyük varlıklara sahip olmaktadır. Bir diğer farklılaşan unsur ise liberal meritokratik kapitalizmde sınıf içi evlilik (homogami) çok yaygındır. Benzer durumdaki insanların evlilikleri neticesinde zenginliğin pekiştiğini/yoğunlaştığını ve sonraki nesillere aktarıldığını, tüm varlıkların bir grup insanın elinde olduğu bu durumun ise artan küresel eşitsizliğin önemli nedenlerinden birisi olduğunu vurgulamaktadır. Liberal meritokratik kapitalizmde milli gelirden sermayenin toplam payının artmasını büyük ölçüde emeğin pazarlık gücünün azalmasına bağlayan Milanovic, bu durumun eşitsizlik üzerindeki etkisini ise ülke örnekleri üzerinden incelemektedir. Bu bağlamda Milanovic, kapitalist ülkelerde sermaye gelirinin emekten elde edilen gelire nispetle daha eşitsiz şekilde dağıldığını vurgulamaktadır. Haliyle sadece zengin ve yoksul kesim arasındaki gelir eşitsizliği artmamakta, aynı zamanda zenginler arasında da gelir eşitsizliği büyüebilmektedir.

Milanovic, yüksek servetin daha fazla getiri imkânı sağlaması dolayısıyla eşitsizliklerin çoğalmasına neden olduğu zengin kapitalist ülkelerde uygulanması gereken sosyal politikaların neler olabileceğini tartışmakta ve bu çerçevede, bazı refah devleti uygulamalarından, vergi ve transfer araçlarından bahsetmekte, etkinliğini tartışmakta ve üzerindeki baskılara ilişkin öngörülerini ortaya koymaktadır. Sermaye mülkiyetindeki yoğunlaşmanın azaltılması için üç grup halinde tasnif ettiği yöntemleri sıralamaktadır. Bunlar, sermayeyi küçük ve orta hisse sahiplerine cazip kılan vergi politikası, çalışanları hisse sahibi yapmaya teşvik eden planlar ve halihazırdaki eşitsizliğin ve gelecekteki fırsat eşitliğinin sağlanması için arzulanır bir araç olan veraset vergisi uygulamasıdır. Bunun yanı sıra Milanovic, aynı kalitedeki eğitime erişimde eşitliğin, eşitsizliği azaltma ve fırsat eşitliğini sağlama noktasındaki önemine vurgu yapmaktadır. Bölümün ilerleyen kısımlarında Milanovic, küreselleşme çağında refah devleti uygulamalarının karşı karşıya olduğu baskıların nedenlerini analiz etmektedir. Ancak işgücünün veya vatandaşların tümünü ya da büyük çoğunluğunu kapsaması halinde işleyebilecek olan refah devletinin düşük vasıflı göçmenleri kendisine çekmek ve bu durumun olumsuzluğu ile mücadele etmek gibi bir açmazı bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bölümün son kısmında Milanovic, liberal meritokratik kapitalizmin ürettiği yeni üst sınıfın kalıcı olmaya ve siyasi kontrolü elinde tutmaya yönelik hamlelerinden bahsetmektedir. Milanovic'e göre, zenginler siyasi katkıları karşılığında faydalı olan iktisat politikalarını satın almaktadır. Gücünü artırmak için pahalı eğitimi tercih eden elitler hem rekabet hem de entelektüel üstünlüğe sahip şekilde yetiştirdikleri çocuklarının işgücü piyasasında yüksek maaşlı iş bulmalarına imkân tanımaktadır. Diğer gruplara büyük ölçüde kapalı olan bu grup, homogami yoluyla serveti yoğunlaştırmakta ve miras yoluyla servetin devamlılığını da temin etmektedir.

Kitabın üçüncü bölümü *Politik Kapitalizm* (s. 92-166) başlığını taşımakta olup Komünizmin Tarihsel Yeri, Komünist Devrimler Üçüncü Dünya’da (Bazı Yerlerde) Kapitalizmin Oluşumu İçin Neden Gerekliydi, Politik Kapitalizmin Temel Özellikleri, Çin’de Eşitsizliğin Değerlendirilmesi, Politik Kapitalizmin Dayanıklılığı ve Küresel Çekiciliği başlıklı beş alt bölüm şeklinde tasnif edilmiştir. Milanovic bölümün başlangıcında, komünizmin dünya tarihindeki yerini belirlemenin zorluğuna vurgu yapmakta ve esasen sosyalizm gibi daha yüksek bir sosyal formasyonun nasıl kendisinden alt bir oluşum olan kapitalizme gerilediğine ilişkin marksist ve liberal tartışmalara değinmektedir. Milanovic’e göre hem marksist hem de liberal paradigma bu konuları açıklamak noktasında yetersizdir. Milanovic bu hususun nedenini bahse konu teorilerin batı odaklı olmalarına bağlamakta ve bu sorunun cevabının komünist devrimi yaşamış Üçüncü Dünya ülkelerinin durumunun tam anlaşılmasına bağlamaktadır. Esasen bu ülkelerde gerçekleşen devrimlerin o ülkelerde kapitalist üretim biçimlerinin yaygınlaşması için gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Milanovic’e göre komünizm sanayileşmiş ülkelerde başarılyken, yoksul tarım toplumlarında ise çok başarılı olmuş ve kalkınmaya katkıda bulunmuştur. Ancak bu ülkelerde dönüşümü başlatan komünizm yerini ilginç şekilde politik kapitalizme bırakmıştır. Milanovic’in ana örnek olarak ele aldığı ve politik kapitalizmi tanımlamadan önce ekonomik yapısını tahlil ettiği ülke ise Çin’dir. Milanovic’e göre, modern politik kapitalizmin kurucusu Deng Xiaoping döneminde başlatılan “Sosyalist Piyasa Ekonomisine Geçiş” süreci ile ortaya konulan açık kapı politikaları/devlet kapitalizmi uygulamaları ile bugün Çin şüphesiz kapitalist bir ülkedir.

Milanovic’e göre politik kapitalizmin üç karakteristik özelliği ve iki de çelişkisi bulunmaktadır. Liyakat ehli bürokratik sınıf, otonom devlet ve hukukun egemen olmaması, politik kapitalizmin temel özellikleridir. Sistemin, yolsuzluğu sistemin çalışması için yok edilmesi gereken değil kontrol edilmesi gereken bir husus olarak ele alan tutumu ile hukukun üstünlüğünün “seçmeli” uygulanması gibi sistemin özelliklerinden kaynaklanan çelişkileri bulunmaktadır. Politik kapitalizmin hakim olduğu ülkelerin (Çin ve Vietnam dahil 11 ülke) ekonomik büyüme ve yolsuzluk skorlarını karşılaştıran Milanovic, Çin’in bu ülkeler arasında en önemli ülke olduğunu vurgulamakta ve kendisini özendirici bir model olarak sunduğunu ifade etmektedir.

Milanovic ilerleyen kısımlarda, Çin’de eşitsizliğin ve yolsuzlukların değerlendirmesini yapmakta ancak ABD’ye nispetle verilerin azlığına, daha az güvenilirliğine ve çeşitliliğine vurgu yapmaktadır. Milanovic’in tespitlerine göre, Çin’de kırsal eşitsizlik, kente oranla daha yüksektir. Kırsal alandaki eşitsizlik 80’lerden sonra yatay bir seyir izlemiş, kentteki eşitsizlik ise önemli oranda artmıştır. 2000’li yıllarda, kentsel ve kırsal eşitsizlik arasındaki fark kapanmıştır. Önce artan ve bir dönem ise duraklama gösteren ve yine artış eğilimine giren eşitsizliğin nedenini Kuznets dalgaları ile açıklayan Milanovic, büyüme hızındaki

patlamayı, eşitsizlikte patlamanın en önemli nedeni olarak ele almaktadır. Çin’de sermaye gelirinin toplam gelirdeki payı artmakta, diğer bir ifade ile sermaye zenginlerin mülkiyetinde yoğunlaşmaktadır. Politik kapitalizmde ekonomik refah için mazur görülen yolsuzluk olgusunun Çin siyasal sistemine içkin olduğunu belirten Milanovic, Çin’de yolsuzluğu teşvik eden ulusal ve uluslararası faktörleri ortaya koyduktan sonra Çin’de var olan yolsuzluğun yol açtığı çürümenin, gelir dağılımını bozduğunu, eşitsizliği daha da ağırlaştırdığını belirtmektedir.

Politik kapitalizmin Çin’de sürdürülebilirliğini tartışan Milanovic, aynı zamanda Çin’in kendi sistemini dışarıya ihraç etme arzunu ve çabalarını da analize konu etmektedir. Milanovic’e göre Çin devleti ile Çin burjuvazisi arasındaki ilişkinin hakim gücünün gelecekte de devlet otonomisinden yana olacağıdır. Milanovic’e göre her ne kadar küresel bir güç olarak yükselişi sürmekteyse de politik kapitalizmin Çin’e özgü “bölgesel ademi merkezi otoriteryanizm” karakteristikli formunun başka yerlere transfer edilmesi ise hayli güçtür. Politik kapitalizmin varlığını sürdürmesi ise politikanın ekonomiden izole edilmesi ile yolsuzluğun sınırlandırıldığı merkezi otoritenin varlığının tahkim edilmesine bağlıdır.

Kapitalizm ve Küreselleşmenin Etkileşimi başlıklı 4’üncü bölüm (s.167-226), Emek: Göç, Sermaye: Küresel Değer Zincirleri, Refah Devletin Ayakta Kalması, Dünya Çapında Yolsuzluk başlıklı dört alt bölüm şeklinde kaleme alınmıştır. Küreselleşmenin emek ve sermayeye sağladığı en önemli karakteristiğin hareketlilik olduğunu ifade eden Milanovic, artan emek hareketliliğinin nedeni olarak ise ülkeler arası emek getirileri arasındaki farklara vurgu yapmaktadır. Küreselleşmenin gelişmiş ülke vatandaşlıklarının rant odağı haline gelmesine neden olduğunu vurgulayan Milanovic, göçü motive eden vatandaşlık rantlarının sermaye hareketleri ile eritilebilme imkânı olduğunu ve bu durumun da eşitsizliğin azaltılmasında dengeleyici bir unsur olduğuna işaret etmektedir. Milanovic, ekonomik bir varlık olarak tanımladığı vatandaşlığın, siyasi ve yasal ortaklıkları olan bir gruba ait olması dolayısıyla bir rantın da nedeni olduğunu ifade etmektedir. Yasal olarak pazarlanabilir bir mal halini alan vatandaşlığın ikili bir düzeye sahip olduğunu belirten Milanovic, alt vatandaşlık olarak tanımladığı kısmının, vatandaşlık rantına talip olan ve göç olgusunu besleyen yabancı emeğe yönelik bir alt kategori olduğunu vurgulamaktadır.

Ülkeler arası eşit olmayan ortalama gelirlerin bulunduğu ortamda ortaya çıkan göçün kültürel olarak yıkıcı etkilerinden bahseden Milanovic, bunun sınırlandırılmasına/bertarafına yönelik olarak yerli halkın kaygılarıyla göçmenlerin arzularının uzlaştırılması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda Milanovic, yerli nüfusun göçmenleri kabul etme isteğiyle, göçmenlerin haklarının genişliği arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Milanovic son iki yüzyılda malların, bilginin ve emeğin hareketliliğinin kolaylaştığı birbirini takip eden ayrışma aşamalarına sahip ancak bir bütünlük içerisinde ilerleyen küreselleşme sürecinin her şeyin anında ve engelsiz bir şekilde yerküre üzerinde hareket edebildiği

bir ütopyayı ifade etmesine karşın emek göçüne çözüm sağlayacak bir forma kavuşmadığını belirtmektedir. Vatandaşlığın bir varlık haline dönüşmesinin, vatandaşlık hakkına sahip olanlara bir takım ekonomik avantaj temin ettiğini belirten Milanovic, bunun önemli fasıllarından çeşitli refah devleti uygulamalarının varlığının sürmesi halinde emeğin küreselleşmesinin politik bir mesele olarak devam edeceğini belirlemekte ancak bu durumun refah devletinin zayıflaması veya ortadan kalkmasına neden olamayacağını ifade etmektedir.

Bölümün son kısmında, dünyada süregelen ve sermaye hareketleri aracılığıyla artan yolsuzluğun, kapitalizmin para kazanma ideolojisiince kısıktıldığını ve her iki kapitalizm türünde de siyasi gücün bir getirisi haline kavuştuğunu ifade eden Milanovic bunu üç nedene bağlamaktadır. Bunlar, başarının finansal başarıyla ölçüldüğü hiper küreselleşme süreci, paranın izinin tespitini zorlaştıran açık sermaye hesapları ve gösteriş etkisidir. Yolsuzluğu denetlemek için neler yapılması gerektiğini tartışan Milanovic, yolsuzluğa neden olan üç temel neden bağlamında yaptığı analizler neticesinde, küreselleşmenin kaçınılmaz kıldığı yolsuzluk eğiliminin sisteme içkin olması dolayısıyla sistemin değerlerinin değişmemesi halinde bu konuda yapılacak bir şey olmadığını ifade etmektedir.

Kitabın *Küresel Kapitalizmin Geleceği* başlıklı beşinci bölüm (s.226-280) Hiper Ticarileşmiş Kapitalizmin Ahlaksızlığı, Atomizasyon ve Metalaşma, Teknolojik Gelişmeyle İlgili Temelsiz Korku, Lüks ve Haz başlıklı dört alt bölüme ayrılmıştır. Aydınlik ve karanlık yüzleri ile başarının ölçütünün daha fazla gelir elde etmek olduğu hiper ticarileşmiş kapitalist dünyada içsel bir unsur olmaktan çıkan ahlakın artık kısıtlayıcı bir üst değer olmadığını belirten Milanovic, yasallığın ahlaki/etik olarak kodlandığını, hayatta kalma mücadelesinde bu durumun adeta zaruri bir unsura dönüştüğünü belirtmektedir.

Hiper ticari kapitalist dünyayı değiştirip alternatif bir sistem kurulamaz mı sorusuna cevap arayan Milanovic, mevcut kazanımları ve geçmiş kötü örneklerden hareketle, bunun gerçekçi bir alternatif olmadığına vurgu yapmaktadır. Paranın sadece çalışarak değil aynı zamanda yolsuzlukla elde edildiği bu sisteme başkaldırmanın tek yolunun bu dünyayı terk etmek olduğunu ortaya koyan Milanovic, modern kapitalist toplumların metalaşma ve atomizasyon olarak kavramsallaştığı iki özelliğine vurgu yapmaktadır. Milanovic'e göre kapitalizm günlük hayatımızı şekillendiren yegâne unsur halini almış olup bu süreçte aile eskiden var olan ekonomik avantajlarını büyük oranda yitirmiş (atomizasyon), eskiden evde üretilen her mal ve hizmet (yemek ve temizlik gibi) bugün ticaretin konusu (metalaşma) olmuştur. Her şeyin metalaşması, herkesin birden fazla meslek edinmesine esnek emek piyasasının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Geleneksel kurumların yasal müdahalelerin de etkisiyle (aile kurumu dahil) yok olduğu bu süreçte bireyselleşme ise ön plana çıkmıştır. Milanovic bu sürecin hepimizi, küçük kapitalist üretim merkezleri haline getirdiğini, kişisel bağlarımızı zayıflattığını ve bizleri duyarsız yaptığını vurgulamaktadır.

Ancak bir insanın yaşam standartlarını yükseltmiş olan kapitalizmin kendisinden başka rakibi olmadığını ve hakimiyetinin -farklı versiyonlarına rağmen- yegâne yol olarak kabul gördüğünü ortaya koymaktadır.

Küresel kapitalizmin ne yönde gelişeceğine ilişkin olarak Milanovic, bu mücadelede nükleer savaş olasılığının dikkate alınması gerektiğini belirtmekte, küresel bir savaşın olmaması durumunda politik kapitalizm ile liberal kapitalizm arasında bir rekabet gelişeceğini ortaya koymaktadır. Her iki kapitalizm tipinin üstünlüklerine ve zayıf yanlarına dair anlatımlarının ardından Milanovic, üçüncü bir alternatif olarak demokratik olarak organize olmuş işletmelerin varlığında, ücretli emeğin olmadığı toplumsal bir yapıya vurgu yapmaktadır. Milanovic, dünya çapında gelirlerin yakınsamasının, küresel bir orta sınıftan ortaya çıkmasına neden olacağını, benzer davranış ve tüketim örüntülerine sahip olan insanlardan oluşan devletlerin varlığında ise küresel savaş riskini azalacağını ve göç olgusunun da yavaşlayacağını belirtmektedir.

Milanovic, temel avantajı demokrasiye dayanmak olan liberal meritokratik kapitalizmin, daha yüksek büyüme oranları vadeden politik kapitalizme nazaran daha iyi bir sistem olduğuna yönelik bir düşünceye sahip gözükmekteyse de bu süreçten hangisinin güçlü çıkacağına yönelik net bir fikir ortaya koymamaktadır. Bu noktada Milanovic, liberal kapitalizmin olağan gelişme çizgisi bağlamında herkesin sermaye ve emek gelirinden yaklaşık olarak eşit pay aldığı halk kapitalizmi ya da herkesin yaklaşık olarak eşit miktarda sermaye ve emek gelirinə sahip olduğu eşitlikçi kapitalizm şeklinde bir forma evrilmesine yönelik gerekli politikaların neler olabileceğinden bahsetmektedir. Ancak liberal kapitalizmin tamamen farklı bir gelişme çizgisi izleyip politik kapitalizme yakınsaması durumunda ise batıda etkin bir bürokratik yapı ve sisteme ilişkin yolsuzlukların artacağını öngörmektedir.

Sosyal bilimlerde merkezi bir tema haline alan ekonomik eşitsizlik (Payne, Brown-Iannuzzi & Hannay, 2017) konusunu çeşitli eserleri ile çok yönlü analize konu eden Milanovic (Daniele & Malanima, 2019; Sunar ve Güvendi, 2020), bu eserinde küresel eşitsizlikten ziyade kapitalizmin çeşitlerinin ve akıbetinin incelenmesine yönelmiş gözükmektedir. Kapitalizm ve eşitsizlik modellerinin 21. yüzyılda nasıl bir forma kavuşacağını ve eşitsizliğin küresel bir şiddet yaratmaksızın nasıl azaltılabileceğini tartışan Milanovic (Klein, 2020), kapitalizm ve demokrasi arasında sorunlu bir birliktelik olduğunu, kapitalizmin ekonomik ve siyasi gücü birkaç kişinin elinde toplama eğiliminin demokratik siyasetin baskı altında olmasının ana nedeni olduğunu savunmaktadır (Marenco, 2021).

Güçlü anlatım tarzı ile konuya vukufiyeti her cümlesine yansıyan Milanovic'in yoğun bilgi içeren bu eseri, sağladığı toplumsal refah dolayısıyla küre genelinde hâkim ancak istikrarsız ve ahlaki açıdan kusurlu olan kapitalizmi anlamak, kapitalizmin farklı uygulama biçimleri hakkında fikir sahibi olmak, kapitalizmin

geleceğine dair çıkarsamalarda bulunmak ve küresel eşitsizliklerin azaltılmasına yönelik bilgi edinmek için son derece kıymetlidir. Milanovic'in eşitsizliğin azaltılmasına ilişkin olarak ortaya koyduğu, sermaye mülkiyetinin parçalanması, pahalı/özel eğitimin ortadan kaldırılması, sendikal faaliyetlerin güçlendirilmesi ve asgari ücretlerin artırılması gibi önlemler de dikkate alınması gereken hususlardır.

Ancak her eserde olduğu gibi, yazarın -ideolojik bakışını da içeren- eserine yöneltilebilecek bazı eleştiriler olabilir. Kapitalizmi doğal ve insan arzularıyla uyumlu tek ekonomik sistem olarak kabul etmesi, Çin örneğinden hareketle anlatılan politik kapitalizme dair tespitlerin daha fazla kanıt/veriye ihtiyaç duyması, gelir eşitsizliğinin önemli belirleyicilerinden olan diğer sosyal, politik ve çevresel faktörlerin yeterince değerlendirmeye konu edilmemesi gibi hususlar buna örnektir.

YAZAR BEYANI / AUTHOR STATEMENT

Araştırmacı(lar) makaleye ortak olarak katkıda bulunduğunu bildirmiştir. Araştırmacı(lar) herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKÇA

- Daniele, V., & Malanima, P. (2019). Trends in mediterranean inequalities 1950-2015. *Panoeconomicus*, 4(66), 385-410. doi: 10.2298/pan160923012d
- Klein, H. (2020). History and the study of inequality. *Journal of Interdisciplinary History*, 3(51), 429-441. doi: 10.1162/jinh_a_01593
- Marengo, M. (2022). Capitalism and democracy in the twenty-first century: does it still take two to tango? *Italian Political Science Review/Rivista Italiana Di Scienza Politica*, 52(1), 134-140. doi:10.1017/ipo.2021.23
- Michie, J. (2021). Interpreting the world, in various ways—and changing it. *International Review of Applied Economics*, 35(3-4), 626-631.
- Milanovic, B. (2018), *Küresel eşitsizlik: küreselleşme çağı için yeni bir yaklaşım*, Ankara: Efil Yayınevi.
- Payne, B. K., Brown-Iannuzzi, J. L., & Hannay, J. W. (2017). Economic inequality increases risk taking. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(18), 4643-4648.
- Sunar, L., & Güvendi, M. A. (2020). "Ortakdaki fili" görmek: Dünyada ve Türkiye'de sosyoekonomik eşitsizliklerin tezahürleri. *Journal of Human & Society/İnsan ve Toplum*, 10(4), 1-40.